

S umožnením plynulého prechodu žiakov zo vzdelávacích inštitúcií na trh práce sa zaoberal už počas pôsobenia na Ministerstve školstva SR aj exminister Dušan ČAPLOVIČ, ktorý stále pracuje vo Výbore NR SR pre vzdelávanie, mládež, vedu a šport a poskytol rozhovor pre Parlamentný kuriér redaktorke Anne Komovej.

Duálne vzdelávanie – jeho možnosti a potreby

Aký ste mali dôvod počas výkonu funkcie ministra školstva, zaoberať sa práve duálnym vzdelávaním, čo ste tým sledovali, čo sa malo zlepšiť a čo treba zdôrazniť?

K uvedenému kroku som sa racionálne rozhodol po dlhodobej príprave na prácu v rezorte školstva, ďalej na základe potrieb spoločnosti pripraviť mladých ľudí v odbornom vzdelávaní pre praktickú činnosť a zamestnanosť, ktorá bola dlhodobo obchádzaná a systematicky potláčaná, napokon a nie nakoniec po čoraz častejších výzvach zamestnávateľov, ktorí požadovali kvalifikovanú pracovnú silu, ako aj v podpore stratégie formovať podmienky pre príchod nových investorov na Slovensko. Dovtedy sa aj rezort školstva dlhodobo spolupodieľal na výchove mladých ľudí pre úradu práce a následnú rekvalifikáciu. Moji predchodcovia na uvedené potreby zabúdali, ignorovali potreby rozvoja spoločnosti, žili vo vákuu a počúvali prorokov neoliberalizmu. S výnimkou formálne prijatého, v podstate bezzubého, zákona o odbornom vzdelávaní v roku 2009. Zmeny v štruktúrovaní vzdelávania boli potrebné, prioritu muselo dostať odborné vzdelávanie na stredných školách, a nielen to, ale aj modernizácia vzdelávania na základných školách z oblasti revitalizácie prírodovedných predmetov a opätovného zavedenia technickej prípravy. To, čo urobili predchádzajúce politické garnitúry na rezorte školstva a samozrejme aj vo vláдах bolo trestuhodné, najmä prostredníctvom krajnej liberalizácie vzdelávacieho procesu, jednostrannej podpory všeobecného vzdelávania, na úkor kvalitnej odbornej a technickej prípravy, jednostranneho a

hlúpeho nastavenia stratifikácie už základného školstva, neúmerneho počtu osemročných gymnázií, dokonca testovaných šesťročných gymnázií, ale aj neúmernej podpory súkromného školstva (okrem tzv. firemných škôl), ktoré z veľkej časti stavilo na biznis a nie na kvalitné aktualizované vzdelávanie reagujúce na výzvy doby, žiak sa stával čoraz viac len tovarom.

Princípy systému duálneho vzdelávania majú byť spoločné pre všetky stredné odborné školy?

Obnovovanie duálneho vzdelávania na Slovensku, nebolo len „návratom pred rok 1989“, ale vychádzalo aj z poznatkov štátov, najmä tých, ktoré dosahovali v tejto oblasti skvelé výsledky (Nemecko, Rakúsko, Švajčiarsko). Dokonca analýza, ktorú sme si vyžiadali aj od rakúskych kolegov, konštatovala, že sme mali v bývalom prednovembrovom Československu, kvalitné duálne vzdelávanie. Duálne vzdelávanie nemôže byť v súčasnosti nastavované direktívne a na princípe uniformity. Musí vychádzať z rozhodnutia školy a jej zriaďovateľa, ako aj firmy, resp. firiem, ktoré sa budú spolupodieľať na príprave, najmä v oblasti praktickej prípravy vrátane istých benefitov pre študentov. A práve tomu vytvára predpoklady nový zákon o odbornom vzdelávaní, i keď nie je, tak ako všetko nové, ideálny a iste si postupne vyžiada novelizáciu. Mojim ideálom vždy bolo, aby teoretickú prípravu zabezpečoval štát a praktickú prípravu firma.

Nenastával problém s presným vymedzením praktického vyučovania?

Problémy tu iste sú a budú, avšak záujmy štátu na jednej strane musia korelovať so záujmami a možnosťami firmy, tam kde existuje vzájomná, rešpektovaná súhra, duálnemu vzdelávaniu sa darí.

Aby duálne vzdelávanie fungovalo musia sa nájsť aj zamestnávateľia, ktorí sú ústretoví a podporia systém duálneho vzdelávania? Mali ste záujem zo strany zamestnávateľov a podnikateľov? Ako je to dnes?

Musím otvorene priznať, že počas môjho pôsobenia bol veľký záujem o kvalitné odborné vzdelávanie zo strany zamestnávateľov. Obnovil som pravidelné rokovania Rady vlády pre odborné vzdelávanie a prípravu, ktorá pred mojím príchodom fungovala len formálne. Práve v tomto poradnom orgáne aktívne pôsobili zástupcovia zamestnávateľských zväzov a komôr, nezištné a kriticky, čomu som bol rád, podporovali naše kroky k revitalizácii odborného, duálneho vzdelávania, najmä v sporoch s tzv. vševďkami, analytikmi a niektorými poslancami. Pripravili sa a úspešne sa realizovali národné projekty z EÚ fondov z oblasti odborného vzdelávania, pri realizácii Národnej sústavy kvalifikácií, ktorá nadväzovala na Národnú sústavu povolání realizovanú Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR, kde sme mali pri mojom nástupe značný deficit voči rezortu práce, vlastne na kvalifikačnom rámci v školskom rezorte sa nepracovalo. Úspešný, doslovne novátorský bol nový projekt zameraný na podporu profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie, polytechnickej výchovy, ako aj k rozvoju zručností a práce s talentami, konkrétne sa to prejavilo pri vybavení základných škôl a ich učebni, napríklad chémie, fyziky a pre technickú výchovu, prípravu. Zvýrazňujem a opakujem, že záujem zo strany zamestnávateľov naďalej trvá a veľmi pomáha k zmenám v našom školstve. Nikdy nebol falošný, veď išlo o budúcnosť a úspech vlastnej firmy, čo nesporne vytváralo podmienky pre úspech celej slovenskej spoločnosti.

Myšlienka je dobrá a iste vychádza z niekdajšieho celkom úspešného učňovského školstva, no dnes absolvovanie praktického vyučovania neznamená isté obmedzenie len na jeden druh práce?

V žiadnom prípade nie, to je len tvrdenie odporcov odborného vzdelávania, veď máme mnohých tzv. slniečkarov aj v oblasti vzdelávania, nielen vo všeobecnej politike, žiaľ takých máme ešte i dnes v parlamente, ktorí jednostranne podporujú biznis v školstve a mnohé experimenty, smerujúce v nekvalite, nuž aj preto výsledky

vzdelávania a výchovy sú čoraz horšie. Samozrejme, každý odbor, každá profesia sa vyvíja, svet sa modernizuje, a preto je dôležité reagovať na technický, firemný pokrok a z uvedeného dôvodu je dôležitá komunikácia medzi školami a firmami, medzi rezortom školstva a ním priamo riadenými organizáciami, ktoré sa podieľajú na príprave vzdelávacích programov na strane jednej, a zamestnávateľských zväzov a komôr, aj s väzbou na potreby praxe, praktickej prípravy, výchovy na strane druhej.

Myslíte si, že po skončení duálneho vzdelávania bude mať absolvent zabezpečenú prácu? Iste môže, ale môže sa aj veľa skutočností zmeniť, vie sa uplatniť napríklad aj po zániknutí prevádzky, kde sa učil, alebo bude nasledovať úrad práce?

V záujme budúcnosti študenta, budúceho absolventa duálneho vzdelávania sa podpisuje v zmysle platného zákona zmluva medzi študentom a firmou. V mnohých oblastiach sa už tak koná. Príprava reaguje na zmeny vo výrobe, často aj obrazne za pochodu, vychádza to z racionálneho prístupu školy a budúceho zamestnávateľa. A predovšetkým absolvent získava vysvedčenie, ale aj výučný list, ktorý môže neskôr využiť na trhu práce. A je samozrejmé, platí to pre všetky odbory, že život vyžaduje celoživotné vzdelávanie, systematickú modernizáciu odbornej prípravy, každý jeden z nás a týka sa to tak aj mladej generácie, musí vo vlastnom záujme reagovať na zmeny.

Zamestnávateľ by mal mať zodpovednosť za praktické vyučovanie, no bude môcť podľa potreby vstúpiť aj do teoretickej časti výučby?

Áno, v duálnom vzdelávaní zamestnávateľ, firmy majú nielen zodpovednosť pri praktickom vyučovaní, príprave. Je umožnené odborníkom z firmy, zo zamestnávateľských zväzov, komôr, výraznejšie vstupovať aj do teoretickej prípravy s väzbou na potreby praxe a nové výzvy, podnety v konkrétnej profesii.

Ako bude, alebo je zabezpečovaný jednotný rozsah a obsah praktického vyučovania v jednotlivých odboroch rovnakého zamerania?

Práve o tom rozhoduje kvalitná systematická, ale aj operatívna spolupráca medzi rezortom a zamestnávateľskými zväzmi a komorami, musí byť vyvážená, a musí spĺňať pedagogické potreby a ich previazanie na praktickú prípravu v jednotlivých firmách, v ich špecifikách, podľa vyučujúcich odborov.

V akom štádiu je proces duálneho vzdelávania v súčasnosti, dá sa povedať, že sa začína uplatňovať, je záujem?

Každý začiatok je ťažký, treba pripomenúť nedovzdelaným a nerozhladeným kritikom, že za rok až dva roky od prijatia nového zákona, na konci roku 2015, nie je možné dobehnúť stratených viac ako dvadsať rokov. Treba sa opýtať tých, ktorí odborné vzdelávanie v minulosti podceňovali a vytláčali na okraj vzdelávacieho

systému, ktorí ignorovali akékoľvek podnety zo strany zamestnávateľských zväzov, prečo tak nezodpovedne konali. Postupne duálne vzdelávanie naberá na všeobecnom záujme, kvalitnú prácu odvádza napríklad Trenčiansky samosprávny kraj, či krajská samospráva v Bratislave napríklad pri zriaďovaní Duálnej akadémie vo Volkswagen Slovakia v Bratislave, treba pochváliť dlhoročné pozitívne skúsenosti v Železiarňach v Podbrezovej. Verím, že predovšetkým mnohé príklady otvoria oči rodičom i žiakom v tom, že je to vysokokvalifikované vzdelávanie, praktická príprava a budúca, dobre zaplatená profesia, ale aj istota zamestnania vo firme, vo firmách, ktoré zabezpečia budúcnosť mladej generácii a jej, čoraz lepšiu, slušnú životnú úroveň.

Existuje aj spätná väzba úspešnosti duálneho vzdelávania?

Nuž tá je v kompetencii rezortu, ako aj priamo riadenej organizácie Štátneho inštitútu odborného vzdelávania, aj zamestnávateľských zväzov a komôr. Rozsiahlejšie duálne vzdelávanie nabralo väčšiu od nového školského roku 2017/2018. Nateraz nie je možné urobiť rozsiahlejšiu inventúru a informáciu, bola by veľmi skreslená. Možno však zodpovedne konštatovať, že duálne vzdelávanie sa ujalo a postupne sa pridávajú ďalšie školy s firmami v rôznych regiónoch, práve v tom spočíva predpoklad úspechu. Ja mu držím palce, verím a urobím v rámci Výboru NR SR pre vzdelávanie, výskum, mládež a šport, pre jeho úspech všetko čo je žiaduce.

Kvalita sa musí stať prioritou aj v školstve

Prioritou a dôležitou úlohou každého štátu, ktorý chce aby sa vzdelanie šírilo a vykazovalo prosperitu v oblasti vzdelanostnej úrovne, je zabezpečiť kvalitu vzdelávania. Na Ministerstve školstva SR sa veľa hovorí o dokumente Učiace sa Slovensko, no menej už medzi odborníkmi v konkrétnych vzdelávacích inštitúciách. Možno neboli vyzvaní alebo sa menej zaujímajú o spomínanú problematiku, ale dekan

Fakulty matematiky, fyziky a informatiky Univerzity Komenského prof. Jozef MASARIK neodmietol možnosť vyjadriť sa v rozhovore pre Parlamentný kuriér. Pripravila Anna Komová.

Vyjadri ste počudovanie, že nové zákony a novelu vysokoškolského zákona predložili do medzirezortného pripomienkového konania skôr ako bude ukončené pripomienkové konanie dokumentu Učiace sa Slovensko, v čom vidíte problém?

Nová legislatíva by mala reflektovať strategický dokument Učiace sa Slovensko. Keďže diskusia k nemu nie je ukončená a jeho finálnu podobu nepoznáme, nové zákony môžu, a po ich preštudovaní som zistil, že aj sú, v rozpore s Učiacim sa Slovenskom (niekedy je to aj na prospech školstva). Povedal by som, že tu je porušený zákon kauzality, t. j. príčina ide za následkom.

Ako by mal vyzerať východiskový koncepčný dokument? Na čo by sa nemalo zabudnúť?

V prvom rade by ten dokument mal byť krat-

ší, mal by riešiť skutočné problémy školstva a nie zbytočné detaily. Počet stanovených cieľov by mal byť podstatne menší. Teraz ich je okolo 480 pre všetky stupne vzdelávania, čo je aj na predpokladanú dĺžku jeho realizácie (10 rokov) príliš veľa. Dokumentu chýba určitý nadhľad a zosúladenie cieľov a proklamácií, lebo v mnohých prípadoch sú v ňom stanovené čiastkové ciele, ktoré nevedú k dosiahnutiu hlavného cieľa zvýšenia kvality a efektívnosti nášho vzdelávacieho systému. Dokumentu chýba analýza finančných dosahov na rozpočet štátu a organizácií zainteresovaných v jeho realizácii. Bez toho, aby tam boli uvedené konkrétne financie, ktoré budú vynaložené na jeho realizáciu, je tento dokument dosť bezcenný a jeho osud bude zrejme rovnaký ako predchádzajúcich reforiem. Parafrazoval by som to asi tak, že *bez peněz do reformy nelez.*

Súhlasíte s tým, že kvalita vysokoškolského vzdelávania na Slovensku si vyžaduje povzbudenie, mám na mysli zvýšenie jej úrovne, na všetkých stupňoch, nevynímajúc finančnú podporu.

Neviem čo chápete pod pojmom povzbudenie kvality vo vysokoškolskom vzdelávaní, a preto môžem povedať niečo celkom voľne o kvalite vysokých škôl. V súčasnosti sa za najväčší problém slovenského vysokého školstva považuje nedostatočná kvalita vysokoškolského vzdelávania, čo cítim aj z vašej otázky. Toto vyhlásenie o nízkej kvalite vysokých škôl je problematické, keďže nikto nedefinoval indikátory kvality vysokej školy. Skúsme si zodpovedať aspoň na dve nasledujúce otázky. Čo je kvalitná vysoká škola zameraná na vzdelávanie? Kvalitné vzdelávanie je v istom zmysle „stav“, ale ešte vážnejšie je to, že je to „proces“ – čo robí vysoká škola pre neustále